

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060208

DOM
2019-11-12
Stockholm

Mål nr
M 1769-18

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2018-01-31 i mål nr M 6646-16, se bilaga A

PARTER

Klagande

Vattenfall Eldistribution AB, 556417-0800
169 92 Stockholm

Ombud:

Bolagsjuristen T K

Motparter

1. Energimarknadsinspektionen

Box 155

631 03 Eskilstuna

2. Rundviksverken AB, 556020-3118

851 88 Sundsvall

3. Föreningen Svenskt Landskapsskydd

4.

5.

6.

7.

Dok.Id 1447660

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50 E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00–16:30

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19. Vapstens sameby

20. Vilhelmina norra sameby

SAKEN

Nätkoncession för linje avseende luftledning från Vargsträsks vindkraftpark till anslutning vid Baksjöberg i Åsele kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

YRKANDEN M.M. I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Vattenfall Eldistribution AB (Vattenfall) har i första hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, med ändring av mark- och miljödomstolens dom, ska bevilja ansökan om nätkoncession för linje. Vattenfall har i andra hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen, med ändring av mark- och miljödomstolens dom, ska bevilja ansökan om nätkoncession för linje och återförvisa ärendet till Energimarknadsinspektionen för fastställande av villkor.

Energimarknadsinspektionen, , Föreningen Svenskt Landskapsskydd, X, X, X och Vapstens sameby har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

X har inga synpunkter.

Rundviksverken AB, X, X, X, X, X, X, X, X, X och **Vilhelmina norra sameby** har beretts tillfälle att yttra sig men inte avhörtts.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Vattenfall har i huvudsak anfört följande:

Den planerade ledningen är nödvändig för att ansluta vindkraftparken Vargträsk till elnätet. I närområdet finns också den planerade vindkraftparken Fäbodberget och den befintliga vindkraftparken Stor-Rotliden. Samtliga dessa har lagakraftvunna tillstånd och ligger inom ett område som är utpekad som område av riksintresse för vindkraften. Det område som berörs av ledningen är inte utpekad som riksintresse för rennärings och har följaktligen inte något kvalificerat skydd enligt 3 kap. 5 § miljöbalken. Det har vidare alltså inte framkommit några uppgifter om att den aktuella marken har stor

betydelse som vinterbetesmark eller att marken har särskilt höga kvalitéer som vinterbetesmark.

Vattenfall bestrider att kraftledningar generellt skulle påtagligt försvåra rennäringens bedrivande. Trots att det har bedrivits omfattande forskning om renar och kraftledningar har man inte kunnat påvisa sådana samband mellan renars beteende och kraftledningar som skulle kunna ge stöd för slutsatsen att kraftledningar skulle ha en så stor bestående negativ inverkan på renars beteende att de påtagligt försvårar för rennäringen.

I vart fall kan ledningen i förevarande fall inte anses ha någon inverkan av betydelse. Ledningen har en förhållandevis låg spänning med grov lina och man har inte anledning att förvänta sig några koronauraddningar, vilket är det ljudfenomen från kraftledningar i viss väderlek som forskare vanligtvis hänvisat till för att förklara att renar eventuellt undviker kraftledningar.

Det är förvisso tekniskt möjligt att anlägga ledningen som markkabel men de samlade konsekvenserna av ett markkabelalternativ har inte analyserats och ingår inte i den avvägning som mark- och miljödomstolen har gjort. Nätföretagens uppfattning är att luftledningar är tekniskt enkla, driftsäkra och ekonomiskt fördelaktiga samt att det går snabbare att reparera eventuella skador på dem än på en markkabel. För att kunna nå samma överföringskapacitet som luftledningarna tillverkas markkablarna med stora dimensioner och hög vikt. Därmed blir transportererna en utmaning med krav på särskilda tillfartsvägar och den miljöpåverkan dessa har. När det råder höga krav på ledningarnas överföringskapacitet, som i förevarande fall, blir det nödvändigt med flera kabelförband som läggs bredvid varandra, vilket ökar totalkostnaden för anläggningen. Risken för fel och störningar är större och eventuella reparationskostnader är högre för markkablarna än för luftledningar med motsvarande kapacitet.

Utöver behovet av särskilda tillfartsvägar ska beaktas att anläggningsarbetena för markkabel även i övrigt innebär en större omgivningspåverkan. Även om någon projektering inte gjorts i det aktuella fallet kan man utgå från att ett

markkabelalternativ kräver sprängningsarbeten och betydligt mer mänsklig aktivitet i området, bl.a. grävmaskiner och lastbilar för hantering av större schaktmassor. Markkabelalternativet kräver också kabeldragningsmaskiner och fler uppställningsplatser. Miljöpåverkan kan begränsas genom att välja luftledningsalternativet då arbete i sådana fall kan utföras på tjälad mark, vilket innebär att markskador undviks.

Allmänna studier har visat att materialåtgången beräknad per kilometer är cirka 551 000 kg för markkabel, att jämföra med 21 000 kg för en luftledning. Energiåtgången för att anlägga en markkabel är cirka tio gånger större än för motsvarande luftledning. Markkabelalternativet borde också innebära en dubbelt så lång anläggningstid, vilket är relevant för bedömningen av påverkan på rennäringen. Studien VindRen 2010 visade att anläggningsarbetena och den mänskliga närvaron hade en viss påverkan under anläggningsskedet men att det därefter skedde en tillvänjning både vid bete och flyttning av renar. Det är alltså enligt rapporten främst aktiviteten och påverkan under anläggningsskedet som påverkar rennäringen.

Svenska kraftnät har via två examensarbeten låtit studera och samhällsekonomiskt värdera miljöpåverkan vid investeringar i stamnätet. Bägge studierna visar på sex till åtta gånger högre miljökostnad för markkabel jämfört med luftledning, bland annat på grund av materialåtgången och omfattande schaktningsarbete. Miljöpåverkan från en 150 kV ledning är mindre än för 400 kV stamnätsledningar, men det relativa förhållandet vad gäller miljöpåverkan från markkabel respektive luftledning torde vara likartat.

De kostnader för markkabel som redovisats i ansökan är beräknade efter en schablon som ger vid handen att kostnaden för den aktuella ledningen skulle öka från 14,5 miljoner kronor som luftledning till 36,5 miljoner kronor som markkabel. En förnyad kalkyl baserad på de faktiska förhållandena visar att kostnaden för markkabel istället beräknas uppgå till 52 miljoner kronor. Skillnaden mot den tidigare beräkningen ligger bland annat i att det konstaterats att det kommer att behöva anläggas en station med en reaktor (transformator) för kompensering av kapacitiva effektförluster som genereras i markkabeln.

Ledningen ska helt finansieras av vindkraftsprojektet. Det finns därmed en stor risk att merkostnaderna för en markkabel leder till att projektet inte går att finansiera och att det därför inte kommer att realiseras.

Beträffande det länsstyrelsen anført om ägarförhållandena så är Vattenfall Vindkraft enbart minoritetsägare i bolaget som innehar tillståndet för Fäbodbergets vindkraftpark. Vidare måste påtalas att Vattenfall Eldistribution, i enlighet med ellagens regler om unbundling (åtskillnad), är juridiskt och funktionellt åtskilt från de konkurrensutsatta delarna av Vattenfalls verksamhet. Vattenfall Eldistribution agerar därför neutralt, objektivt och icke-diskriminerande för att säkerställa konkurrens på lika villkor mellan olika aktörer på elmarknaden. Vattenfall Eldistribution behandlar således vindkraftsföretag inom Vattenfallskoncernen på samma sätt som andra vindkraftsföretag.

Energimarknadsinspektionen har anført i huvudsak följande:

Luftledning utgör, som mark- och miljödomstolen angett, inte bästa möjliga teknik i det här fallet och kan leda till en påtaglig skada på rennäringsen. Det är fråga om en sammanvägd bedömning av kumulativa effekter på rennäringsen av verksamheterna i området. Vad beträffar Vattenfalls nya kostnadskalkyl så ankommer det på sökanden att inkomma med korrekta uppgifter i ansökan. Det är uppseendeväckande att en beräkning utifrån faktiska förhållanden görs först nu i högsta instans, vilket innebär att varken Energimarknadsinspektionen eller mark- och miljödomstolen haft tillgång till ett korrekt prövningsunderlag. Det bör tillmätas stor vikt att flertalet remissinstanser, med väsentligt skilda ansvarsområden, anført att luftledningsalternativet inte är lämpligt i det här fallet.

Vapstens sameby har bland annat anført följande:

Området är känsligt mot intrång och störningar och har en central betydelse för samebyns förutsättningar att nyttja trakten för vinterbete. De ledningar som idag går igenom samebyarnas område alstrar ljud i vissa väderleksförhållanden, vilket kan vara störande för renarna. De planerade kraftledningarna kommer att skapa nya barriärer.

Ledningarna kan även förstärka barriäreffekterna av de befintliga ledningarna och andra intrång som finns i området. Det finns studier som tyder på att renar undviker områden nära luftledningar. Dessutom används kraftledningsgator ofta som skoterleder, vilket är en välkänd följd effekt som måste beaktas.

Föreningen Svenskt Landskapsskydd, X, X och X har anfört i huvudsak följande:

Det är betydligt bättre teknik att inte bygga ledningen. De aktuella vindkraftparkerna genererar så omfattande störningar att de inte kan vara i drift. Vindkraftparkerna i Vargträsk och på Fäbodberget är exempel på vindkraft som inte skulle ha fått byggas. Beslutsunderlagen för dessa parker är för gammalt, felaktigt och vilseledande. Området ligger i länsstyrelsens områdesindelning för höga naturvärden och markägare inne i parkerna har överklagat tillståndsbesluten och begärt omprövning. Det finns bebyggelse som ligger för nära vindkraftparkerna. Lycksele kommun redovisar i ny översiktsplan att vindkraftverk inte får vara placerade inom två kilometer från bostad. Ansökan saknar vidare miljöpåverkansanalys och markrådighet kan inte uppnås för att bygga kraftledningen. Det saknas kunskaper för att utveckla ljudberäkningsprogram som kan användas för att verifiera bullervillkor i högt belägen kuperad terräng i kallt klimat.

X har även yttrat följande till stöd för sin inställning:

Han förstår inte varför ledningen ska gå rakt över Baksjöberg bys vattentäkt. Vargträsk vindkraftpark gränsar mot Fäbodbergets vindkraftpark. Det borde vara bättre att lägga ledningen över Fäbodbergets vindkraftpark där marken redan är förstörd för fastighetsägarna. Kanske är det så att vindkraftverken är så farliga att man inte kan gå med ledningsgatan över vindkraftparken.

X har anfört följande:

Om kabeln överhuvudtaget behövs bör Vattenfall åläggas att gräva ned kabeln i marken. Vattenfall har fått lov att bygga en vindkraftpark på hans mark och nu

tillkommer frågan om att dra en kraftledning från en närliggande planerad vindkraftpark över hans mark. Det ytterligare intrång som luftledningen innebär jämfört med en markledning skapar ett onödigt produktionsbortfall av skog. Merkostnaden är negativ för Vattenfall men sett till sammanhanget utgör det en mycket liten del i sammanhanget.

REMISSYTTRANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen i Västerbottens län har anfört i huvudsak följande:

Länsstyrelsen motsätter sig ändring av mark- och miljödomstolens dom och står fast vid att luftledning enligt Vattenfalls huvudalternativ inte är lämpligt på den aktuella platsen. Länsstyrelsen vill poängtera vikten av att göra en kumulativ bedömning. En luftledning av den aktuella omfattningen ger i många fall inte en sådan påverkan på rennäringsen att den kan anses olämplig. I detta fall måste dock tas hänsyn till den trängda situation som berörda samebyar befinner sig i med en vindkraftpark i drift, två vindkraftparker med laga kraftvunna tillstånd samt till dem tillhörande kraftledningar inom en mycket begränsad yta.

Länsstyrelsen har tidigare påtalat att bolaget och ägarna av tillståndet för Fäbodbergets vindkraftpark tillhör samma koncern, dvs. Vattenfall, och att det bör finnas goda möjligheter för ett bra samarbete bolagen emellan för att hitta en lösning som fungerar för båda och ger mindre intrång i naturvärden och för rennäringsen än föreslaget huvudalternativ. I dagsläget har Vattenfall dessutom förvärvat tillståndet för Vargträsk vindkraftpark. Det bör därför finnas ännu större möjligheter att hitta hållbara lösningar och samarbeten för uppförande och drift av dessa två vindkraftparker. Utifrån detta ställer sig länsstyrelsen tveksam till bolagets argumentation om att det är stor risk att vindkraftparken inte realiserar om denna luftledning inte beviljas.

Affärsverket svenska kraftnät har anfört att det har ingenting att erinra mot upprättat förslag.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Överklagandena från Föreningen Svenskt Landskapsskydd, X, X och X har tidigare avvisats av Mark- och miljööverdomstolen eftersom avgörandet i mark- och miljödomstolen inte gick dem emot. De har även i sina svarsskrivelser som motparter framställt ett antal yrkanden. Vissa tidigare framställda yrkanden har avvisats under processen. De har även yrkat bl.a. att de tillstånd som meddelats för vindkraftparkerna i aktuellt område ska återkallas och att staten, polisväsendet och åklagarmyndigheten ska informeras om beskrivna brott. Eftersom samtliga yrkanden ligger utanför prövningsramen i detta mål föranleder de redan av det skälet inga vidare överväganden. Det finns inte anledning att meddela ett formellt avvisningsbeslut i domen.

Som framgått av underinstansernas avgöranden ska vid prövning av nätkoncession för linje bestämmelserna i 2–4 kap. och 5 kap. 3–5 och 18 §§ miljöbalken tillämpas, vilket anges i 2 kap. 8 a § ellagen (1997:857). Miljöbalkens allmänna hänsynsregler ingår därmed som en del i prövningen vid en ansökan om nätkoncession. Båda underinstanserna har angett att den valda platsen inte är lämplig för en luftledning och att denna valda teknik inte utgör bästa möjliga teknik i detta fall, framför allt på grund av den påverkan som en luftledning skulle innebära på rennäringsmen även på naturmiljön. Båda instanserna har ansett att alternativet med en markledning är bästa möjliga teknik i detta fall och att den ökade kostnaden som en markledning innebär inte är orimlig vid en avvägning som ska göras enligt 2 kap. 7 § miljöbalken.

Vattenfall har gjort gällande att underinstanserna har överdrivit den påverkan en luftledning har på rennäringsmen naturmiljön samt anfört att en luftledning varken generellt eller i aktuellt fall kan anses påtagligt försvåra rennäringsmens bedrivande. Vidare har anförts att naturmiljön i området till största del består av skogsproduktionslandskap som saknar höga naturvärden och att ledningens påverkan på t.ex. landskapsbild och fåglar i området inte kan anses vara så betydande att nätkoncession för luftledning inte kan beviljas. Det bestrids att markkabel i detta fall skulle utgöra bästa möjliga teknik och det alternativet har med hänsyn till de höga kostnaderna och

förekommande intressen avfärdats tidigare i processen, varför det alternativet inte har utretts på samma detaljnivå som luftledningsalternativet.

Av utredningen i målet framgår att den ansökta ledningssträckan berör ett område som används som vinterbetesmarker av Vapstens sameby och Vilhelmina norra sameby. Vapstens sameby har anfört att området har en central betydelse för samebyns förutsättningar att nyttja trakten för vinterbete, vilket gör att området enligt samebyn är ett sådant område som enligt 3 kap. 5 § första stycket miljöbalken ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra näringens bedrivande. Länsstyrelsen, som också förordar markkabel i detta fall, har anfört att berörda samebyar befinner sig i en trängd situation med en vindkraftpark i drift och två vindkraftparker med lagakraftvunna tillstånd samt till dem tillhörande kraftledningar inom en mycket begränsad yta.

Det framgår också av utredningen att i området finns den högsta tätheten av örnrevir i Västerbottens län och att området generellt hyser höga ornitologiska värden. Området ingår också i en skoglig värdestrakt och en luftledning kräver en trädfri skogsgata på ca 38 meters bredd med ledningsstolpar, ca 25 hektar skogsmark kommer i detta fall att tas i anspråk, medan en markledning medför en skogsgata på 8-10 meters bredd. En luftledning innebär, som länsstyrelsen anfört, förutom en större påverkan på landskapsbilden också en fragmentering av landskapet. Dessutom innebär en luftledning risk för att fåglar kan skadas. Även vad avser påverkan på områdets naturvärden framstår således markkabel som det miljömässigt bästa alternativet.

Mark- och miljööverdomstolen delar därför underinstansernas bedömning att ansökt luftledning med hänsyn till lokaliseringskravet inte är lämplig i detta område och att luftledningsalternativet inte heller innebär bästa möjliga teknik där.

När det gäller rimlighetsavvägningen som ska göras har Vattenfall gjort gällande att den ökade kostnad som en markledning innebär inte är rimlig. Kostnaden för sökt luftledning har i alla instanser angetts vara 14,5 miljoner kronor. De kostnadsuppgifter som Vattenfall har lämnat för markledning har varierat mellan instanserna. I ansökan till Energimarknadsinspektionen angavs kostnaden för markkabel uppgå till mellan 36,5 miljoner kronor och 42 miljoner kronor beroende på vilken sträckning som väljs.

I mark- och miljödomstolen angavs att kostnaden för ett markkabelalternativ med likvärdig driftsäkerhet som för en luftledning uppgick till cirka 47 miljoner kronor, inklusive kostnaden för reaktor-kompensering. I Mark- och miljööverdomstolen har Vattenfall anfört att kostnaden efter en förnyad kalkyl baserad på de faktiska förhållandena visar att kostnaden för markkabel istället beräknas uppgå till 52 miljoner kronor. Skillnaden mot den tidigare beräkningen anges ligga bland annat i att det konstaterats att det kommer att behöva anläggas en station med en reaktor för kompensering av kapacitiva effektförluster som genereras i markkabeln.

Att på detta sätt ändra kostnadsuppgifterna mellan instanserna försvagar tilliten till underlaget i ansökan och kan möjligen förklaras av vad som anförts om att alternativet med markkabel inte har utretts på samma detaljnivå som luftledningsalternativet utan avfärdats tidigare i processen.

Mark- och miljööverdomstolen bedömer att den merkostnad som ett ordentligt utrett markkabelalternativ skulle leda till jämfört med en luftledning visserligen är avsevärd men framstår i detta fall inte som orimlig i förhållande till nyttan för framför allt rennäring och naturmiljön. Mark- och miljööverdomstolen instämmer därför i underinstansernas bedömning att ansökan om koncession för luftledning ska avslås. Således ska överklagandet också avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv, Roger Wikström, referent, och Mikael Hagelroth samt tekniska rådet Mikael Schultz.

Föredragande har varit Ote Dunér.

NACKA TINGSRÄTT
Avdelning 3

Mål nr: M 6646-16

Rättelse/komplettering

Dom, 2018-01-31

Rättelse, 2018-01-31

Beslut av: rådmannen Marianne Wikman Ahlberg

Sista dag för överklagande ska rätteligen vara 21 februari 2018.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2018-01-31
meddelad i
Nacka strand

Mål nr M 6646-16

PARTER

Klagande

Vattenfall Eldistribution AB, 556417-0800
RU 2560
169 92 Stockholm

Ombud: Bolagsjurist T

Motpart

Energimarknadsinspektionen
Box 155
631 03 Eskilstuna

Övrig part

1.

2.

3.

4.

5.

6.

Dok.Id 520140

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 30 E-post: mmd.nacka.avdelning3@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:00–16:30

7.

8.

9.

10.

11.

12. Rundviksverken AB
851 88 Sundsvall

13.

14.

15.

16.

17. Föreningen Svenskt Landskapsskydd

ÖVERKLAGAT BESLUT

Energimarknadsinspektionens beslut 2016-10-11 i ärende nr 2015-100389, se bilaga
1

SAKEN

Nätkoncession för linje avseende luftledning från Vargträsk's vindkraftpark till
anslutningspunkt vid Baksjöberg i Åsele kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet

BAKGRUND

Energimarknadsinspektionen (Ei) beslutade den 11 oktober 2016 att avslå Vattenfall Eldistribution AB:s (Vattenfall) ansökan om nätkoncession för linje avseende en 150 kV luftledning från Vargträsk's vindkraftpark till anslutningspunkt vid Baksjöberg i Åsele kommun, Västerbottens län. Ei beslutade även att godta miljökonsekvensbeskrivningen i ärendet med hänvisning till att den uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken. Vattenfall har överklagat Ei:s beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

Vattenfall har yrkat att mark- och miljödomstolen i första hand, med ändring av Ei:s beslut, beviljar ansökan om nätkoncession för linje. I andra hand har Vattenfall yrkat att mark- och miljödomstolen, med ändring av Ei:s beslut, beviljar bolagets ansökan om nätkoncession för linje och återförvisar ärendet till Ei för fastställande av villkor för koncessionen.

Ei har motsatt sig ändring.

X, C och C har motsatt sig ändring och yrkat att Vattenfalls upphandlare informeras om att projekten är stoppade. De har vidare yrkat att följande villkor skrivs in i tillstånd för verk i Vargträsk, Fäbodberget och Blakliden.

”Naturvårdsverket redovisar att ett tillstånd enligt 9 kap miljöbalken inte utgör en rättighet att bedriva verksamhet i konflikt med andra enligt 2 kap 15 § regeringsformen egendoms skyddade rättigheter. Miljöbalken 24 kap 1§ redovisar i princip samma sak. Tillståndet får inte användas när civilrättsliga frågor inte ingår i prövningen av vindkraftverk i Sverige. Berörda sakägare har sagt nej till projektet genom att överklaga tillståndet. Avser bolaget att använda tillståndet krävs det att bolaget först kallar alla berörda sakägare till prövning i behörig allmän domstol för att kontrollera om tillståndet över huvud taget får användas.”

De har också yrkat att Vattenfalls koncernledning åläggs att skriftligen bemöta deras yttrande så att hantering av tillstånd blir tillräckligt utredd.

GRUNDER, UTVECKLING AV TALAN M.M

Vattenfall har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande. Ledningen är nödvändig för att ansluta vindkraftparken Vargträsk till elnätet. Det är således inte korrekt att, som Ei anger i beslutet, ledningens syfte är att förstärka elnätet i Åsele och Örnsköldsviks kommuner. Ei har överskattat fördelarna med markkabel och underskattat de påtagliga tekniska och driftsäkerhetsmässiga nackdelarna med en markkabel. Dessutom har Ei överdrivit den påverkan en luftledning skulle ha på naturmiljön samt andra motståndens intressen så som rennäringen. Detta har lett till att Ei gjort en felaktig bedömning i frågan gällande bästa möjliga teknik. Därutöver har Ei inte tagit tillräcklig hänsyn till den avsevärda fördryrningen av projektet och den ökade risken för vindkraftsbolaget som en markförläggning skulle innebära. Kostnaden för att markförlägga ledningen är inte rimlig i förhållande till den mycket ringa miljönytta som en markförläggning av ledningen skulle innebära.

Val av teknik – luftledning eller markkabel

Bästa möjliga teknik i miljöbalkens mening är den teknik som framstår som rimlig att kräva efter att en skälighetsbedömning har gjorts. Ei har i sitt beslut gjort ett systematiskt fel när Ei fastställt att markkabel är bästa möjliga teknik redan innan man gjort en skälighetsbedömning. Att förlägga en markkabel innebär en väsentligt högre kostnad än att uppföra en luftledning, eftersom material, maskiner och utrustning är dyrare. Vattenfalls huvudalternativ, en luftledning i sökt sträckning, skulle kosta ca 14,5 miljoner kronor att genomföra. Andrahandsalternativet, markkabelalternativet, skulle kosta ca 36,5 miljoner kronor att genomföra. Ei har anfört att kostnaden för en luftledning och markkabel minskas av att underhållet av en luftledning normalt är betydligt dyrare än för en markkabel. Enligt Vattenfalls siffror kostar underhållet per km luftledning ca 5 000 kr mer årligen än för en markkabel. Kostnaden för underhåll är närmast försumbar i sammanhanget och kompenserar inte den avsevärda fördryrning som en markförläggning av ledningen skulle innebära. Dessutom är eventuella reparationskostnader högre för en markkabel. Det finns flera exempel på mål där kostnaden för en markkabel inte bedömts motsvara nyttan för densamma, till exempel Mark- och miljödomstolen vid

Nacka tingsrätts dom i mål nr M 2548-14 och Mark- och miljödomstolens vid Nacka tingsrätts dom i mål nr M 5242-14.

Det finns en avsevärd risk att tillkommande kostnader för en markförlagd anslutning leder till att projektet inte kan få finansiering. Detta visar att de tillkommande kostnaderna är orimliga utifrån ett branschperspektiv. Det ska också tilläggas att Vargträsk är riksintresse för vindbruk och att en nätanslutning är nödvändig för att riksintresset ska kunna nyttjas. Kravet på att ledningen ska förläggas som markkabel innebär därför i praktiken en påtaglig risk för att riksintressets värden inte kan tillvaratas.

En trädsäkrad luftledning är mer driftsäker än en markkabel eftersom det vid fel tar betydligt längre tid att felsöka och reparera en markkabel än en luftledning. En markkabel är också mer utsatt för risker då den är dold under mark, jämfört med en luftledning som är synlig. Luftledningar är byggda för att tåla elektriska överslag och återgå i drift. Övergående fel på markkablar förekommer i princip inte, det vill säga fel i en markkabel är per definition bestående och kräver således reparation. Felfrekvensen när det gäller bestående fel är nästan tio gånger högre för markkablar jämfört med trädsäkrade luftledningar. Förutom fler bestående fel skulle en markförläggning av ledningen innebära att felsökning och reparation försvåras. Ett kabelhaveri medför ofta långa elavbrott eftersom det krävs omfattande grävarbeten för att lokalisera och reparera den felande delen av kabeln. I aktuellt fall skulle det vara särskilt svårt att lokalisera och reparera den felande delen av markkabeln då ledningen ska byggas i norra Sverige, vilket innebär att arbetet ofta skulle försvåras av snö och tjäle. Felsökning av en luftledning är dessutom något som kan utföras av de flesta större entreprenörer och skarvsatser och linor finns tillgängliga i lager. Felsökning av markkablar i regionnätet kan däremot enbart utföras av ett fåtal experter och det skulle i många fall krävas långa avbrottstider innan det är möjligt att få tag på reservdelar. En markkabel skulle således förutom den stora kostnadsökningen innebära en ökad risk för vindkraftsbolaget, då ett kabelavbrott skulle kunna leda till stora produktionsbortfall.

På grund av de beskrivna nackdelarna finns det i nuläget enbart markförlagda regionsnätledningar med 130-150 kV på kortare sträckor och huvudsakligen i tätbebyggda områden där det inte är möjligt att bygga luftledningar. Att bygga en ledning som den aktuella som en luftledning är det mest driftsäkra alternativet och det är en synnerligen väl beprövad teknik.

Risker för fåglar

Ei lyfter fram risken för kungsörnar i området. Det är dock främst fåglar med sämre manövreringsförmåga som kolliderar med ledningar och till dessa fåglar räknas inte kungsörnar. För rovfåglar är den främsta risken strömgenomförning. I aktuellt fall är dock risken för strömgenomförning minimal eftersom avståndet mellan faserna för den valda typen av ledningsstolpar är ca 5 meter och avståndet mellan fas och jord ca 2 meter. För att begränsa påverkan på fågellivet ytterligare kommer ledningen att gå så nära Fäbodbergets vindkraftsparks södra gräns som möjligt. På platser där kungsörn eller andra fåglar passerar frekvent kommer ledningen att förses med fågelavvisare. Sammantaget bedöms kraftledningen enbart innebära ringa konsekvenser för fågellivet i området.

Påverkan på landskapsbild samt ianspråktagande av mark

Det är korrekt att en luftledning innebär en viss visuell störning. Att luftledningar syns är oundvikligt, men allmänvanligt. Landskapsbilden i skogsproduktionslandskapet har dock inga höga värden och få människor rör sig i området. Ledningen har dessutom anpassats så att den går i sluttningar och inte över höjder vilket minskar påverkan på landskapsbilden. I uppvuxen skog ligger ledningen i trädtopphöjd och den smälter därför in i landskapet. På grund av skog och topografi kommer det sannolikt inte vara möjligt att se ledningen från byarna Baksjöberg och Baksjöleden. Både luftledningar och markkablar kräver en skogsfri skogsgata. Påverkan på landskapet har därför samma karaktär, även om skogsgatan behöver vara bredare för en luftledning. Om det istället för en luftledning byggs en markkabel skulle detta innebära en större markpåverkan då det måste grävas ett kabelschakt. Särskilt i våtmarkerna skulle påverkan bli större än med en luftledning,

då man skulle behöva gräva schakt igenom våtmarkerna istället för enstaka stolpplatser.

Kreosot

Det föreskrivs vanligtvis inte i koncessionsbeslut vilken typ av stolpar eller vilket material som ska användas. Livscykelanalyser på stolpmaterial ger stöd för att välja impregnerade trästolpar i sökt alternativ. Vattenfall arbetar redan i nuläget med att fasa ut användningen av kreosot. Det är i huvudsak de arbetsmiljömässiga aspekterna som är skälet till denna utfasning då studier visar att kreosot inte sprids så lätt i mark och vatten. Det är således inte säkert att Vattenfall kommer att använda sig av kreosotimpregnerade stolpar i aktuellt fall.

Påverkan på rennäringsen

Den planerade ledningen berör inga områden som är utpekade som riksintresse för rennäringsen. Däremot går den föreslagna sträckningen i ett område som används som vinterbetesmark av Vapsten och Vilhemina samebyar. I beslutet anger Ei att en ledningsgata kan fungera som en barriär och att det finns studier som tyder på att renar undviker områden nära kraftledningar. Vattenfall menar att det inte med säkerhet går att säga att kraftledningar fungerar som barriärer och att det är oklart om renar undviker att beta i närheten av kraftledningar. Resultaten i de studier som har gjorts visar på mycket olika grad av undvikelse och flera moderna studier visar inte på några undvikelseeffekter alls. I t.ex. det norska forskningsprojektet *Vindrein och kraftrein* är en av slutsatserna att det är möjligt att påvisa undvikelseeffekter under anläggningsperioden men inte när ledningen satts i drift. Renar undviker alltså inte att beta i kraftledningens närområde under driftsperioden. Vad gäller frågan om renarnas undvikelse under anläggningsperioden drar man i rapporten slutsatsen att detta beror på den faktiska mänskliga aktiviteten och inte kraftledningen som sådan. För att minska påverkan på rennäringsen har Vattenfall åtagit sig skyddsåtgärder. T.ex. planeras anläggningsarbetena att utföras under tider på året som är lämpliga med hänsyn till renskötsel och ledningssträckningen har anpassats. Ei:s resonemang om att risken för ökad skotertrafik bör vara mindre i en skogsgata för markkabel än en luftledning är svårbegripligt. Om något borde

skotertrafiken öka mer i en sådan gata. Sammanfattningsvis bedöms påverkan på rennäringsen vara ringa och till största del övergående.

Ei har yttrat sig över Vattenfalls överklagande och yttrat i huvudsak följande. Riktigheten i Vattenfalls utmålning av de tekniska nackdelarna och den försämrade driftssäkerheten ifrågasätts av Ei eftersom Vattenfall ansökt om och beviljats nätkoncession för en delvis markförlagd 150 kV ledning från Fäbodbergets station till Baksjöberg i Åsele kommun. Nackdelarna med markkabel är helt uppenbart inte så påtagliga att de inte kan motiveras av nyttan för motstående intressen, då skulle nätföretagen aldrig ansöka om att anlägga dem ”utanför storstäderna”. Vad gäller driftsäkerheten är det brukligt att lägga en reservkabel i ledningsschaktet för det fall att fel uppstår på någon av de tre ledningarna, vilket gör att det finns tid för att reparera ett bestående fel.

Vad gäller fördyrningen av markkabelalternativet så hänvisar Vattenfall till Mark- och miljödomstolens vid Nacka tingsrätts dom i mål nr M 2548-14, där fastställdes kort och gott Ei:s beslut utan särskild motivering i frågan. Där ansågs kostnaderna för en markkabel inte stå i rimlig proportion mot nyttan av de minskade intrång som alternativen skulle medföra. Det rörde sig delvis om andra berörda intressen och sträckningen var i det faller dryga 5,2 km, vilket medför betydligt högre kostnader än de 4,4 km som är aktuella i detta fall.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har i remiss till Ei förordat markkabelalternativet dels på grund av de kumulativa effekter som Vattenfalls huvudalternativ medför och dels på grund av att de negativa effekterna som Vattenfall anser att en markkabel förläggning kommer att medföra är felaktiga. Ei har gjort samma bedömning som länsstyrelsen. Det stämmer inte att en markkabel kommer att medföra en större påverkan på våtmarkerna än en luftledning. I det underlag Vattenfall tagit fram finns en sådan planeringsmån kring markkabelalternativet att naturvärdesklassade våtmarker helt kan undvikas. Vattenfalls påstående om att breda schakt behöver grävas genom våtmarkerna kan därför ifrågasättas, men det är svårt att göra en fullständig bedömning eftersom ingen slutlig dragning för

markkabel har utretts och presenterats. Beträffande Vargträsk som ett område av riksintresse för vindbruk, så innebär inte riksintresset i sig att kravet på bästa teknik eller att de övriga kraven enligt miljöbalken inte ska uppfyllas av den anledningen att finansieringen av ett vindkraftsprojekt riskeras. Kostnaderna för att markkabelförlägga en ledning är inte orimlig ur ett branschperspektiv och det är utgångspunkten vid en prövning av en koncessionsansökan. Det vore inte förenligt med likabehandlingsprincipen i koncessionsärenden att Ei i vissa ärenden också väger in kostnaderna för sammanhängande projekt vid bedömningen av vad som kan anses skäligt.

Länsstyrelsen beskrev samebyarnas situation i området som ”mycket trängd” i sitt remissyttrande till Ei. Ytterligare en luftledning i området kan medföra att det inte längre går att använda för rennäring. En grundprincip i handlingsprogrammet till Konventionen om biologisk mångfald är att traditionell kunskap ska värderas lika som annan kunskap. De berörda samebyarna förordar en markkabel.

Den studie som Vattenfall bilagt, kan inte ensamt ligga till grund för en annan bedömning än den som Ei gjort eftersom sammanfattningen av underlaget innehåller flera osäkerheter och resultaten avviker markkant från tidigare studier, exempelvis Vistne m.fl. (2004) och Nelleman m.fl. (2001). Resultatet för Kjöllefjordens vindkraftpark anges i första hand vara tillämpligt på etablering av vindkraftparker i högt liggande sommarbeteslandskap längs Finnmarkskysten i Norge. Vad gäller Kjöllefjordens vindkraftpark så antogs också den ökande förstörelsen av området leda till flykt- och stressbeteende hos renarna. Man kom dock fram till att det var för tidigt att dra några slutsatser om vindkraftparken haft någon reell påverkan på renarnas rörelse i området. Vad gäller den nya 420 kV-ledningen från Nea till Järpströmmen, så var resultatet av djurtäthet oklart bland de renar som inte var märkta med GPS de tre följande åren efter anläggandet. Studien av kraftledningen i Setesdal tog framförallt sikte på kalvningsperioden i maj, det i målet aktuella området används som vinterbete och trivselland vilket innebär annan väderlek. Vidare var det för tidigt också på den senare platsen att dra några slutsatser om ledningar har någon negativ inverkan på renarnas förflytningshastighet eller

stressnivå. Av studiens slutsatser om potentiell undvikelseeffekt hos renarna kan man visserligen dra den slutsatsen att renarna undvek området med ledningar och vindkraftverk i högre utsträckning under anläggningstiden än vid drift, men i sommar- och hösttabellerna finns inga värden som visar hur frekvensen såg ut före anläggandet.

Vattenfall menar att det inte med säkerhet går att säga om kraftledningar fungerar som barriärer och att det är oklart om renar undviker att beta i närheten av kraftledningar. Ei medger att det finns en osäkerhet, men med beaktande av ovanstående är risken för en negativ påverkan på rennäringen påtaglig. Därmed aktualiseras försiktighetsprincipen, vilket innebär att en identifierad risk ligger sökanden till last – inte det skyddsvärda intressen som riskerar olägenhet eller skada. Enbart den omständigheten att Vattenfall kan vidta åtgärder för att minska påverkan vid anläggandet av ledningen hindrar inte att anläggandet och driften av ledningen riskerar att bidra till att området inte längre kan brukas på grund av den kumulativa effekten av all exploatering i området. Det finns endast en studie presenterad som stödjer Vattenfalls påstående om att påverkan på rennäringen till största del kommer att vara övergående och sagda studie konstaterar att man fått markant avvikande resultat från flertalet tidigare gjorda studier. Ei hänvisar utöver detta till vad myndigheten skrivit i sitt beslut.

X, X och X har till stöd för sin inställning yttrat i huvudsak följande. Tillståndet för Vargträsk vindkraftspark är överklagat och det får inte användas. Avser bolaget att på något sätt använda tillståndet i Vargträsk, Blakliden eller på Fäbodberget kräver de att bolaget först av allt kallar alla berörda markägare inom 9 km till Lycksele tingsrätt för att där pröva om tillstånden över huvud taget får användas i civilrättslig mening. Tidigare domslut visar att rennäring och vindkraft inte kan samverka inom 5 km. Parkerna i Vargträsk och på Fäbodberget omöjliggörs när medlemmar i Vapstens sameby säger nej. Bilagan visar studier på instängda renar som inte kan fly från verken, varför studeras sådana renar? De vill påminna om att det finns andra arter än ren i naturen. Vattenfall har förbiset riskerna med nedärvda flyktegenskaper för störningskänsliga

arter. Kontrollprogram visar att vadare har minskat med 88 %. De har märkt att flera orrspelplatser runt Stor-Rotliden har upphört. Jägare i Granträsk och Nyby säger att orrarna har minskat i skadedrabbat område. De menar att ansökan inte uppfyller kravnivån när civilrättsligt giltigt tillstånd för verksamheten saknas. Markägare säger nej till ansökta kraftledning. Elnätet behöver inte stärkas när parkerna inte kommer att byggas. De är förhindrade att använda sina skogar för utkomst, få vill sälja till part som betalar sämre. Det är inte upp till Vattenfall att bestämma vad privatägda skogsfastigheter värderade till ca 1 miljard kr ska kunna användas till. Med vilken rätt har ansökan om nätkoncession lämnats in till Ei när kontrollprogram för Stor-Rotliden visar skador inom 9 km från verk?

X har även yttrat följande till stöd för sin inställning. Markkabel är enda alternativet om man överhuvudtaget ska bygga vindkraftsparkerna Fäbodberget och Vargträsk. Ledningsgatans bredd för en luftledning är ett stort ingrepp och drabbar ägarna av fastigheterna den går över samt alla som bor i området. Ersättningen står inte i relation till det. Det finns två 400 kV:s ledningar i deras närhet. Det drabbar dem oerhört mycket. Kraftledningen passerar en källa. Det är Baksjöbergs Bys vattentäkt. Det är uteslutet att gå den vägen med kraftledningen. Både i jord eller i luft.

REMISSINSTANSER

Länsstyrelsen i Västerbotten har motsatt sig ändring av beslutet och yttrat i huvudsak följande. Markkabelalternativet motsvarar bästa möjliga teknik. De synpunkter länsstyrelsen lämnat tidigare i handläggningen av ärendet är fortfarande relevanta och länsstyrelsen anser att påverkan av en markkabel på landskapsbild, värdeakt, rennäring, naturmiljö och fågelliv blir så mycket lägre än för en luftledning att de högre anläggningskostnaderna inte överväger de miljövinster som kan fås av ett markkabelalternativ. Länsstyrelsen instämmer i Ei:s bedömning av påverkan på naturvärden och rennäring i beslutet. Utifrån andra prövningar av markkabel som Länsstyrelsen i Västerbotten hanterat framgår det att den ledningsgata som lämnas orörd efter att anläggningsarbetet slutförts vid en

markkabel bara är ca 5 meter bred jämfört med 38 meter som bolaget angett för luftledningen. Underhållsarbetet för en markkabel blir dessutom lägre då den kräver underhåll ungefär vart 15 år jämfört med en luftledning som underhålls ca vart 8:e år.

Det är verksamhetsutövaren som ska visa att den verksamhet som tillstånd söks för inte innebär ett problem för rennäringen i det aktuella området. I aktuella ärendet har samebyn förordat ett markkabelalternativ för att minimera påverkan på rennäringen. Bolaget har inte presenterat ett underlag som visar att kraftledningen inte innebär påverkan för rennäringen. Kumulativ påverkan för rennäringen av andra verksamheter i området har inte belysts tillräckligt och därför bör försiktighetsprincipen tillämpas.

Strålsäkerhetsmyndigheten har yttrat i huvudsak följande. Ur strålskyddssynpunkt finns inget att invända mot en luftburen kraftledning placerad med ett minsta avstånd om 700 meter från bebyggelse.

Sametinget bedömer att samebyarnas förordade alternativ med en markförlagd kabel ska tillgodoses då fördelarna för rennäringen uppväger kostnaderna. Det ger dessutom en miljövinna för både naturmiljö och landskapsbild. Sametingets generella ståndpunkt är att eventuella exploateringar måste genomföras så att den samiska kulturen och renskötseln har möjlighet att utvecklas inom Sápmi. Markexploateringar kan bara genomföras om renskötseln och övriga samiska behov beaktas och respekteras. De berörda samebyarna Vapsten och Vilhelmina norra förordar alternativet med markförlagd kabel. Det gör även sametinget. Samebyarna har både traditionell kunskap och erfarenhet om hur deras renskötsel bedrivs och vilka konsekvenser som luftledningar orsakar, det finns dessutom vetenskapligt stöd för att renar undviker kraftledningsgator. För att renskötseln ska kunna fortsätta existera är markerna av största betydelse.

Aktörer som tar mark i anspråk där renskötselrätten utövas måste ta hänsyn till vilka ingrepp som kan accepteras och vilka skadeförebyggande åtgärder som krävs för att

denna rätt inte ska kränkas. Skadeförebyggande åtgärder är inte att samebyarna ska få information om när anläggningsarbete planeras. Det är bolaget som ska åläggas villkor till skydd för rennäringsen och ett sådant åläggande får inte direkt eller indirekt ställa krav på att samebyarna ska bedriva sin enskilda renskötsel på ett visst sätt.

Sametinget delar inte bolagets bedömning att påverkan på renskötseln är ringa och övergående. Området är redan hårt påverkat av bland annat vindkraft och samebyarna är redan mycket trängda. Konsekvenserna är mer långtgående än vad bolaget redovisar och påverkar även kommande generationer vilket i sig strider mot Sveriges lagstiftning, globala och nationella mål. Ledningen och dess gata kommer dels att bli en ny barriär och dels förstärka befintlig barriär av 400 kV-ledningen.

Renskötsel bygger på ekologiskt hållbara principer och är därför beroende av ett sammanhållet naturlandskap. Olika områden och möjligheten att förflytta sig däremellan brukar benämnas funktionella samband. De funktionella sambanden skapar grundläggande förutsättningar att bedriva renskötsel i en sammanhållen årscykel. Ett krav för skydd av funktionella samband är att renskötseln inom ett område inte ska tillåtas bli störd av exploateringar i sådan omfattning att den sammanlagda effekten av exploateringarna leder till att den sammanhållna årscykeln hotas. En samlad bedömning ska göras utifrån vilka andra intrång som finns både i närområdet och inom hela samebyarnas områden. Forskningen lyfter fram att konkurrerande markanvändning är en av de faktorer som har störst betydelse för renskötseln och att det även kommer att ha stor betydelse för effekterna av ett förändrat klimat. Vilket innebär att tillgången till olika betesmarker och flexibilitet att nyttja dem vid olika årstider och väderförhållanden är mycket viktigt för renskötselns klimatanpassningsmöjligheter.

Enligt 3 kap. 5 § första stycket miljöbalken ska mark- och vattenområden som har betydelse för bl.a. rennäringsen så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringsens bedrivande. För områden som har betydelse för renskötseln, men som inte utpekats som riksintresse, ska en avvägning göras mellan

det skyddade intresset och motstående intressen. Syftet med att utpeka områden av betydelse och områden som riksintresse är att bibehålla förutsättningarna för rennäringen genom att ge de viktigaste områdena inom varje sameby ett särskilt skydd. Därmed bör observeras att även förhållandevis begränsade åtgärder kan avsevärt försvåra renskötseln. Det är således inte bara de utpekade områdena som ska skyddas utan även funktionella samband som flyttleder och sammanhängande markområden så att den fria strövningen till och från dessa områden inte hindras.

Svenska Kraftnät har yttrat i huvudsak följande. Svenska Kraftnät hänvisar till tidigare skrivelse i ärendet. Så länge Svenska Kraftnäts riktlinjer och restriktioner i närheten av deras ledning respekteras har de inget att erinra mot den planerade ledningen.

Naturvårdsverket har yttrat i huvudsak följande. Yttrandet är begränsat till vad som i detta fall är den bästa tekniken ur miljösynpunkt. Naturvårdsverket stödjer Ei:s bedömning att markkabel är den teknik som i detta fall på miljömässigt bästa sätt skulle fylla syftet att överföra el från vindkraftparken till elnätet och stödjer därmed även Länsstyrelsen i Västerbottens län som förordar markkabelalternativet. Markledningsalternativet i detta fall medför en väsentligt mindre påverkan på naturmiljön än luftledningsalternativet. Sträckan för markkabeln är 4,4 km jämfört med 6,7 km för luftledning, enligt huvudalternativen. Luftledningen kräver en 40 meter bred skogsgata och markledningen en 8-10 meter. Detta innebär sammantaget att betydligt större skogsarealer måste avverkas vid en luftledning jämfört med markkabeldragning och undantas skogsbruk. Länsstyrelsen beskriver området som relativt orört, frånsett skogsbruket, och att en ny luftledningsgata jämfört med markledningsgata innebär en större påverkan på landskapsbilden och även fragmentering. Länsstyrelsen anser att fragmentiseringen redan är stor, orsakad av vindkraftanläggningarna, dit ledningarna ska ansluta, och att denna situation skulle riskera att förvärras ytterligare med negativ följd på flera arter och naturmiljön i stort. Ledningssträckan ligger inom en skoglig värdestrakt med flera naturreservat och Sveaskogsavsättningar. I området finns den högsta tätheten av kungsörnrevir i Västerbottens län. I närheten av vindkraftsparken finns två örnrevir. Det berörda

området hyser generellt höga ornitologiska värden. Vattenfall har i samråd med Kungsörngruppen planerat ledningen så att påverkan på kungsörnarna minimeras. Kungsörngruppen förordar dock markkabelalternativet. Nackdelen med luftledningar är främst risken för kollisioner, även om den kan bedömas som begränsad. Risken för strömgenomföring och dödande är dock låg på grund av tekniska detaljer i utformningen av luftledningarna. Sametinget anser att de tre delsträckorna för anslutning av Vargträsk och Fäbodbergets (som också ska anslutas till samma huvudledning) vindkraftparker ska bedömas tillsammans, vilket inte gjorts i detta fall, och att det därmed saknas en bedömning av eventuella kumulativa effekter. Om så är fallet är det en allvarlig brist. Luftledningen kommer att korsa ett våtmarksområde med påtagliga naturvärden i ca 1 km, samt korsa fyra andra våtmarker med mindre värden. Den planeras även ca 50 meter från ett N2000-område, ett vattendrag som ingår i Lögdeälvens system. Luftledningen kommer att gå mellan två nyckelbiotoper och även beröra sumpskogar varav ett med etthundraårig granskog. Det senare kommer vid luftledningsalternativet delvis att behöva avverkas och därmed att fragmenteras.

Vapstens Sameby har bestritt ändring av Ei:s beslut och har anfört följande till stöd för sin inställning. Det får anses klarlagt att forskning jämte traditionell kunskap påvisar att renar i vissa väderleksförhållanden uppfattar s.k. koronaljus av kraftledningarna, vilket leder till undvikelsebeteende hos djuren. Renägare har under lång tid påtalat att de märker en förändring i renarnas beteenden kring och invid kraftledningar vid fuktigare väderleksförhållanden. Den forskningsrapport som Vattenfall hänvisat till kan enligt samebyn inte ensam ligga till grund för att helt upphäva eller ändra delar av Ei:s beslut. Den forskning som finns både i Sverige, Norden och även Nordamerika utvisar påverkan hos renar av kraftledningar. Ei:s beslut motsvarar väl det kunskapsläge och den teknik som numera finns att tillgå. Det kan heller inte anses som oskäligt att ett marknadsledande bolag som Vattenfall följer dels vad som kan förväntas av ett bolag när det kommer till teknikval baserat på rådande kunskapsläge och dels utifrån vilka konsekvenser det äldre och mer förekommande alternativet medför bl.a. för rennäringen men även andra intressen. Samebyns uppfattning är att de

skyddsåtgärder som Vattenfall har åtagit sig att vidta av hänsyn till rennäringsen inte alls motsvarar de konsekvenser som följer av kraftledningarna på rennäringsens markanvändning och således inte heller kan användas som skäl för att tillåta den ansökta verksamheten enligt bolagets ansökan. Det är samebyns uppfattning att Länsstyrelsens yttrande rörande rennäringsen är en bra beskrivning av hur den ansökta verksamheten påverkar rennäringsens förutsättningar och varför ett markalternativ är att föredra.

Vattenfall har beretts tillfälle att bemöta inkomna yttranden och då yttrat följande. Vattenfall vidhåller sina yrkanden. Flera av parterna som yttrat sig har motsatt sig en ändring av Ei:s beslut och anser att markkabelalternativet motsvarar bästa möjliga teknik. Det kan emellertid redan inledningsvis anmärkas att den miljöpåverkan som en luftledning skulle innebära överdrivs, att hänsyn inte tas den väsentliga kostnadsökning det skulle innebära att dra en markkabel samt att området kring Vargträsk är utpekade som riksintresse för vindbruk och att en nätanslutning är nödvändig för att riksintressets värden ska kunna tillvaratas.

Strålsäkerhetsmyndigheten har i sitt yttrande angett att det ur strålskyddssynpunkt inte finns något att invända mot en luftledning och Svenska kraftnät har hänvisat till sitt tidigare yttrande från den 5 oktober 2015. Fokus i övriga yttranden ligger framförallt på den påverkan som en luftledning påstås ha på rennäringsen och omgivande naturmiljö. Ei har även ifrågasatt vad Vattenfall anfört gällande driftsäkerhet. Därutöver har det inkommit kritiska synpunkter gällande vindkraft av mer allmän karaktär. Vattenfall finner inte anledning att bemöta dessa allmänna synpunkter utan konstaterar att den aktuella ledningen behövs för att överföra den el som kommer att produceras vid den planerade och tillståndsgivna vindkraftsanläggningen omkring Vargträsk. Ledningen får därför anses lämplig från allmän synpunkt. När det gäller en luftlednings påverkan på rennäringsen och omgivande naturmiljö samt frågan om driftsäkerhet hänvisar Vattenfall till vad som anförts i ansökan, miljökonsekvensbeskrivningen och överklagandeskriften. Utöver detta görs följande förtydliganden och tillägg.

Länsstyrelsen i Västerbotten, Ei, Sametinget och Vapstens sameby lyfter fram att en markkabel skulle innebära fördelar för rennäringen. Vattenfall kan konstatera att en markkabel antagligen skulle innebära en något mindre påverkan på rennäringen på grund av avsaknaden av stolpar, men konstaterar att en luftlednings påverkan på rennäringen är mycket ringa och till största del övergående. För att minska påverkan på rennäringen har Vattenfall dessutom åtagit sig att vidta väl anpassade skyddsåtgärder och försiktighetsmått. Exempelvis planeras anläggningsarbetena att utföras under tider på året som är lämpliga med hänsyn till renskötsel och ledningssträckningen har anpassats så att den går så nära den planerade vindkraftsparken vid Fäbodberget som möjligt. Området som berörs av den planerade ledningen används som vinterbetesmark men det kan än en gång påpekas att området inte är utpekad som riksintresse för rennäring. Gällande så kallade ”undvikelseeffekter” från kraftledningar, det vill säga att renar undviker att använda områden i närheten av kraftledningar, anser Vattenfall att det är osäkert om eller i vilken mån sådana effekter förekommer eftersom forskningen på området, precis som bl.a. Ei har påtalat, inte ger någon entydig bild. Det finns äldre studier som visar på en kraftig undvikelse från kraftledningar (t.ex. *Nellemann m.fl., 2001* och *Vistnes m.fl., 2004* som Ei hänvisar till i sitt yttrande), men det finns också nyare studier såsom studien från Essand, *Eftestøl m.fl., 2015*, och Setesdal, *Coleman m.fl., 2015*, där det inte kunnat påvisas några undvikelseeffekter under ledningarnas driftsfas. Dessa senare studier har dessutom baserats på GPS-data som ger ett mer objektiva dataunderlag som kan verifieras i efterhand och täcker en längre tidsrymd än de äldre studierna. Det kan även tilläggas att det i vetenskapliga sammanhang vanligtvis läggs större vikt vid nyare studier än äldre. Detta gäller speciellt om det skett förbättringar beträffande dataunderlag eller metodik, vilket det i förevarande fall har i och med användningen av GPS-data. Renar är vidare känsligast för störningar under kalvningssäsongen. Det aktuella området används som vinterbetesmark och det sker ingen kalvning under vintern. Ledningen kommer vidare till största del att ligga i skogsmark och kommer därför inte att synas på långt håll. Dessutom rör det sig i aktuellt fall om en ledning med jämförelsevis låg spänning. Studierna som nämns ovan har genomförts på ledningar med mycket hög spänning och i vissa fall har det rört sig om en kombination av flera störningar. I

t.ex. *Vistnes m.fl., 2004* studerades undvikelseeffekterna av två parallella kraftledningar med en spänning om 132 kV respektive 300 kV i kombination med en mindre väg. Eventuella undvikelseeffekter när ledningen är i drift kan alltså sammanfattningsvis förväntas vara mycket ringa. Vattenfall ifrågasätter starkt länsstyrelsens och Ei:s påstående om att en luftledning i området kan medföra att området inte längre går att använda för rennärning och konstaterar att det saknas stöd för ett sådant påstående. Som framgår av miljökonsekvensbeskrivningen bedöms samebyns möjlighet att passera och använda för samebyn viktiga marker inte påverkas av den planerade ledningen.

Vattenfall ifrågasätter länsstyrelsens beskrivning av området som ”relativt orört”, då det pågår aktivt skogsbruk längs den förordade ledningssträckan. Landskapsbilden i skogsproduktionslandskapet har inga höga värden och få människor rör sig i området. Ledningen kommer inte att hindra ett rationellt brukande av skogen. För att illustrera förhållandena i området bifogas en bild där trädens ålder, utförda avverkningar och avverkningsanmälda områden har markerats. Den etthundraåriga granskog som både länsstyrelsen och Naturvårdsverket lyfter fram har inget formellt skydd och kan därför komma att slutavverkas. I övrigt berör den föreslagna ledningssträckningen en del våtmarker men dessa har inga höga naturvärden och ledningen bedöms enbart innebära liten eller obetydlig påverkan på våtmarkerna, se miljökonsekvensbeskrivningen. Sammanfattningsvis riskerar en luftledning inte att skada några höga naturvärden.

X anger i sitt yttrande att ledningen riskerar att påverka en vattentäkt. Vattenfall har kontaktat Åsele kommun gällande denna uppgift, men kommunen hade ingen information om tälkten då det rör sig om en enskild vattentäkt. Vattenfall kommer att kontakta X för att få mer information om tälkten. Det kan i sammanhanget nämnas att när ledningen detaljprojekteras kan stolparnas placeringar anpassas så att vattentälkten inte riskerar att påverkas. Vattentälkten innebär således inget hinder mot att uppföra en luftledning.

Vattenfall påstår inte att nätföretag aldrig ansöker om att anlägga markkablar utanför storstadsområden. Däremot vidhåller Vattenfall att markförlagda regionnätledningarna, åtminstone med en så hög spänning som 130-150 kV, enbart finns på kortare sträckor och huvudsakligen i tätbebyggda områden där det inte är möjligt att bygga luftledningarna.

Som Ei anført har Vattenfall gällande nätkoncessionen på sträckan Fäbodberget-Baksjöberg ansökt om att uppföra en kombination av luftledning och markkabel. Den planerade markkabelsträckan är dock endast 400 meter lång och planeras att förläggas utmed en befintlig skogsbilsväg, vilket innebär att det enbart kommer att behöva avverkas träd längs med vägen. För att öka driftsäkerheten på sträckan kommer Vattenfall att förlägga en reservkabel. Den största delen av ledningen kommer emellertid även i detta fall att uppföras som en luftledning.

Sakförhållandena i aktuellt fall skiljer sig på avgörande vis från förhållandena i ”Fäbodberget-Baksjöberg” då det i aktuellt fall rör sig om en betydligt längre sträcka, vilket innebär att det blir en väsentligt större kostnadsökning, och då det i aktuellt fall inte finns någon befintlig väg att förlägga kabeln längs med.

För att öka driftsäkerheten på en markkabel, så att den uppnår samma förväntade tillgänglighet som en luftledning, skulle Vattenfall kunna förlägga dubbla kabelförband ($2/3 \times 1 \times 500\text{mm}^2$). Den totala kostnaden för anslutningen, inklusive kostnaden för reaktor-kompensering, skulle då uppgå till cirka 47 miljoner kronor. På grund av den väsentliga kostnadsökningen kan detta enligt Vattenfall inte anses vara ett realistiskt alternativ.

Ei menar i sitt yttrande att en markkabel helt skulle kunna undvika naturvärdesklassade våtmarker. Vattenfall kan inte uttala sig med säkerhet i denna fråga eftersom markkabel-alternativet inte utretts närmare på grund av de höga kostnaderna och då det inte bedömts motiverat att markförlägga ledningen med hänsyn till förekommande intressen. Oavsett om det går att undvika naturvärdesklassade våtmarker eller inte kan det konstateras att en markkabel skulle

få större påverkan på hydrologin i området än en luftledning. Som nämns i Vattenfalls överklagandeskrift skulle en markkabel dessutom innebära större markpåverkan eftersom det måste grävas ett kabelschakt. Sannolikt skulle det också krävas sprängningsarbeten där det finns ytligt liggande berg, vilket leder till irreversibla markskador.

Avslutningsvis kan det nämnas att mark- och miljödomstolens vid Nacka tingsrätt dom i mål nr M 2448-14, som Vattenfall hänvisar till i överklagandeskriften, är ett exempel på där kostnaderna för markkabel inte ansetts stå i rimlig proportion till nyttan av det minskade intrång som alternativet skulle medföra. Ett annat exempel, som har flera likheter med aktuellt fall, är mark- och miljödomstolens vid Nacka tingsrätt dom från den 15 augusti 2017 i mål nr M 6591-16 som rörde en anslutning av en vindkraftspark till elnätet med luftledning. Precis som i nu aktuellt beslut hade Ei bedömt att luftledning inte kunde anses vara bästa möjliga teknik, men domstolen ändrade Ei:s beslut eftersom markkabelalternativet inte ansågs medföra tillräckliga miljömässiga fördelar jämfört med en luftledning. Mot den bakgrunden ansåg mark- och miljödomstolen att det inte var rimligt att ställa krav på att ledningen skulle markförläggas.

Kostnaden för markkabelalternativet uppgår till cirka 47 miljoner kronor om anslutningen ska ha likvärdig driftsäkerhet som en luftledning. Detta kan jämföras med kostnaden för att uppföra en luftledning som uppgår till cirka 14,5 miljoner kronor. Kostnadsökningen för markkabelalternativet uppgår alltså till drygt 200 procent. Det föreligger inga skäl i det aktuella fallet som skulle kunna motivera en sådan kostnadsökning. En anslutning av den planerade vindkraftsparken med markkabel är på grund av de höga kostnaderna vare sig något realistiskt eller miljömässigt motiverat alternativ och det finns en påtaglig risk att riksintresset för vindbruks värden inte kommer att kunna tillvaratas om Ei:s beslut står fast. Mark- och miljödomstolen bör därför bevilja Vattenfalls ansökan om nätkoncession för linje.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser framgår av Ei:s beslut med de förtydliganden som följer.

Mark- och miljödomstolen instämmer i Ei:s bedömning att miljökonsekvensbeskrivningen som lagts fram av Vattenfall uppfyller kraven i miljöbalken. Miljökonsekvensbeskrivningen bör således godkännas och kan därmed tillsammans med övrigt underlag läggas till grund för prövningen.

Mark- och miljödomstolen instämmer också i den bedömning som Ei har gjort att Vattenfall från allmän synpunkt är lämpligt att utöva nätverksamhet och att ledningen är lämplig från allmän synpunkt.

Frågor utanför prövningen

X, X, X har yrkat att visst villkor ska skrivas in i tillståndet för verk Vargträsk, Fäbodberget och Blakliden samt att Vattenfall ska åläggas att skriftligen bemöta deras yttrande. De har vidare anfört att civilrättsligt giltigt tillstånd för verksamheten saknas.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att tillstånden för nämnda vindkraftparker ligger utanför ramen för denna process och att något sådant villkor därför inte kan ställas, detsamma gäller vad parterna anfört angående civilrättsliga förhållanden. Vattenfall har, som framgår av denna dom, givits möjlighet att skriftligen bemöta samtliga inkomna yttranden.

Utgångpunkter för prövningen

Vattenfall har ansökt om nätkoncession för linje för en 150 kV-luftledning från vindkraftsparken Vargträsk till anslutningspunkt Baksjöberg i Åsele kommun. Ledningen är en del av tre separata koncessioner som syftar till att ansluta Fäbodberget och Vargträsk vindkraftparker till stamnätet.

Vattenfall har under samrådet presenterat tre alternativa sträckningar för ledningen. Det ansökta huvudalternativet är en luftledning som går norr om byarna Baksjöleden och Baksjöberg, men söder om Fäbodberget. Sträckningen är 6,7 km lång. De

övriga alternativen gällde dels en markkabel på Fäbodbergets norra sida med en sträckning på ca 4,4 km, dels en luftledning söder om Baksjöleden med en sträckning på ca 9 km.

Ei avslog Vattenfalls ansökan med hänvisning till att den valda tekniken, i form av en luftledning, inte är den bästa möjliga tekniken för den aktuella förbindelsen, med bakgrund i bland annat den påverkan en luftledning skulle ha på rennäring, landskapsbild och kungsörn, samt även det ianspråktagandet av obruten mark som den skulle innebära.

Med hänsyn till de yttranden som inkommit bedömer Mark- och miljödomstolen att den huvudsakliga frågan i målet är om den i ansökta sträckningen med den valda tekniken är bästa möjliga teknik just i detta fall med hänsyn till främst rennäringens intressen. Mark- och miljödomstolen konstaterar också inledningsvis att det saknas direkt relevant rättspraxis på området.

Områdets betydelse för rennäringen

Området är inte utpekad som riksintresse för rennäringen. Av miljökonsekvensbeskrivningen framgår att den berörda ledningssträckan mellan Vargträsk och Baksjöberg berör ett område som används som vinterbetesmarker av Vapsten och Vilhelmina norra samebyar. Den planerade ledningen går i den västra delen strax norr om ett så kallat trivselland, det vill säga ett område med goda beten dit renar kan söka sig för bete och vila. Samebyarna påverkas av ett flertal verksamheter som inverkar på samebyarnas möjligheter att bedriva en ekologisk, ekonomisk och kulturellt långsiktigt bärkraftig rennäring. Konkurrerande markanvändning utgörs exempelvis av annan infrastruktur, gruvnäring och ett flertal planerade vindkraftsparker. Förutom förlust av betesmark kommer de planerade vindkraftsparkerna inom Solbergsområdet samt den befintliga vindkraftsparken Stor-Rotliden att innebära ökade barriär- och undvikelseeffekter. Inom området pågår aktivt skogsbruk och rovdjur förekommer. Hur robust samebyns renskötsel är idag och hur stor flexibilitet som behövs för att rennäringen långsiktigt ska kunna fungera är viktig kunskap som saknas för att kunna bedöma

de kumulativa konsekvenserna till fullo. Ledningens kumulativa påverkan tillsammans med befintliga och framtida verksamheter är det som sammantaget ska avgöra vilka konsekvenser som uppstår för renskötseln på regional nivå. Betydande osäkerhet finns avseende hur detta långsiktigt påverkar rennäringens förutsättningar. De kumulativa konsekvenserna kan inte bedömas inom ramen för ett enskilt projekt och mer forskning behövs därför inom området.

(Miljökonsekvensbeskrivningen, 2015-02-06, s. 36 f och s. 38)

Vid bedömningen av om en verksamhet är lämplig i enlighet med miljöbalkens hänsynsregler ska även bestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken (1998:808), beaktas. Enligt 3 kap. 5 § miljöbalken gäller att mark- och vattenområden som har betydelse för rennäringen eller yrkesfisket eller för vattenbruk så långt möjligt skall skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra näringarnas bedrivande. Områden som är av riksintresse för rennäringen eller yrkesfisket skall skyddas mot åtgärder som avses i första stycket.

Av förarbeten framgår bl.a. följande. Bestämmelsen avser att ge ett grundskydd för näringarna mot åtgärder i samhällsbyggandet och i annan verksamhet som innebär oåterkalleliga ingrepp i de avsedda mark- eller vattenområdena eller som i andra avseenden påtagligt försvårar näringarnas bedrivande. Bestämmelserna innebär att en sökande i ett mål eller ärende som avser åtgärder med sådana negativa effekter behöver redovisa utredning som klarlägger att praktiskt och ekonomiskt rimliga alternativ inte finns. Skyddet i paragrafens andra stycke syftar till att bibehålla förutsättningarna för näringen genom att ge de viktigaste områdena inom varje sameby ett särskilt skydd. Betydelsen av olika markområden inom renskötseln varierar starkt. Skyddet ska ta sikte på sådana områden som det med hänsyn till skilda led i rennäringens utövande i olika samebyar är särskilt angeläget att skydda. Sådana områden kan omfatta t.ex. flyttningsleder, kalvningsland samt vissa områden med särskilt goda betesförhållanden. Vinterbetesmarkernas särskilda betydelse för renskötseln bör särskilt beaktas. Som regel har storleken och kvaliteten på dessa marker en avgörande betydelse för det antal renar som kan hållas. Det är områden av detta slag som det är av stor betydelse från nationell

synpunkt att skydda från förändringar. Det bör härvid observeras att även förhållandevis begränsade åtgärder kan försvåra renskötseln (prop. 1985/86:3 s. 160 f).

Områdets naturvärden

Av miljökonsekvensbeskrivningen framgår att området som påverkas består i huvudsak av skogsmark som präglas av modernt skogsbruk, vilket innebär att andelen gammal skog i allmänhet är begränsad och även områden med höga naturvärden. Värdekärnor med höga naturvärden som finns i området är framförallt knutna till gammal skog, branter och våtmarksmiljöer. Den planerade ledningen korsar en våtmark med påtagliga värden. Den planeras gå ca 50 meter från ett Natura 2000-vattendrag som tillhör Lögdeåälvens system. Sträckningen planeras mellan två nyckelbiotoper som utgör biotopskydd. Närmaste naturreservat är drygt en km norr om ledningen och bedöms inte påverkas direkt av den. Ledningen planeras korsa en sumpskog med värden kopplade till hydrologin och korsar med en sträcka på 200 meter en relativt stor våtmark som utgörs av sluttande fattigmyr. Vidare kommer ledningen korsa en torr myr med tranbär och tuvull, en grandominerad skog med spridda värden som riskerar att delvis fragmenteras, ytterligare en fattigmyr och en kraftigt dikad våtmark.

Området har inget formellt skydd men Naturvårdsverket har yttrat att ledningssträckan ligger inom en skoglig värdetrakt med flera naturreservat och Sveaskogsavsättningar. Mark- och miljööverdomstolen har i ett mål som rörde tillstånd för vindkraftsutbyggnad konstaterat att områden som är utpekade som värdetrakter med värdekärnor inte är att jämställa med ett områdesskydd och i sig därför inte kan utgöra skäl för att avslå ansökan om tillstånd, dock kan det utgöra underlag i lokaliseringsbedömningen i likhet med annan utredning, Mark- och miljööverdomstolens dom den 25 september 2015 i mål nr 11588-14.

Lokalisering

Vattenfall har anfört att den sökta nätkoncessionen är nödvändig för att ansluta Vargträsk vindkraftpark till elnätet och att Vargträsk är utpekad som riksintresse för

vindkraft samt att en nätkoncession är nödvändig för att riksintresset ska kunna utnyttjas.

Mark- och miljööverdomstolen har tidigare uttalat i ett mål där ett område var utsett som riksintresse både för rennäringen och för vindkraft att utredningen endast visade på en begränsad inskränkning i renbetet och vid en avvägning skulle därför vindkraftens intresse ges företräde eftersom det på bästa sätt främjade den långsiktiga hushållningen med marken i området och innebar en från allmän synpunkt god hushållning (MÖD 2010:38). Senare har Mark- och miljööverdomstolen konstaterat att utbyggnaden av vindkraft, även utanför områden som är utpekade som varande av riksintresse i Sverige, i praxis har ansetts vara ett mycket angeläget allmänt intresse med hänvisning till samhällets intresse av fortsatt utbyggnad av vindkraften. Det får därmed anses vara särskilt angeläget att vindkraftverk kan komma till stånd inom sådana områden som är utpekade som riksintresse för detta ändamål, (Mark- och miljööverdomstolens mål M 825-11).

Mark- och miljödomstolen bedömer att det finns grund att anse att ledningen i sig är behövlig för att tillgodose det angelägna allmänna intresse som vindkraften representerar.

Mark- och miljööverdomstolen har nyligen i ett mål prövat om tillstånd kunde ges för uppförande och drift av gruppstation bestående av maximalt sex vindkraftverk på Gabrielsberget, Nordmalings kommun, med hänsyn till lokaliseringen. Mark- och miljööverdomstolen konstaterade att området på många sätt kunde anses lämpligt för vindkraft, med få motstående intressen vid sidan om rennäringen. Dock ansågs lokaliseringen vara olämplig med hänsyn till den påverkan vindkraftverken, tillsammans med påverkan från redan befintlig park, skulle ha på rennäringen i området, se dom den 24 november 2017, i mål nr M 10878-16. I målet rörde det sig om mark som inte var utpekad som riksintresse för rennäringen, men som dock hade stor betydelse såsom vinterbetesmarker för samebyarna i området.

De två ytterligare nätkoncessioner som krävs för att ansluta de i detta mål aktuella vindkraftparkerna vid Fäbodberget och Vargträsk till övriga elnätet har varit föremål för prövning i mark- och miljödomstolen och är överklagade till mark- och miljööverdomstolen. Laga kraftvunnet tillstånd finns för vindkraftparkerna Vargträsk och Fäbodberget.

I förevarande mål har samebyarnas situation beskrivits som mycket trängd av länsstyrelsen i Västerbotten och Sametinget. Naturvårdsverket har yttrat att om det saknas utredning angående kumulativa effekter är det en allvarlig brist. Av utredningen i målet har framkommit att det finns ett flertal andra verksamheter i området som nyttjar samma mark. Mark- och miljödomstolen finner därför att det finns skäl att ifrågasätta lämpligheten av en luftledning i området.

Bästa möjliga teknik

Av 2 kap. 3 § första stycket miljöbalken framgår att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte skall vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik.

Av förarbetena till miljöbalken framgår att med bästa möjliga teknik i miljöbalkens mening avses att tekniken skall vara ekonomiskt och tekniskt möjlig för branschen typiskt sett. Vad som är bästa möjliga teknik kommer att utgöra grund för prövningen i fråga om skyddsåtgärder och försiktighetsmått. Prövningsmyndigheten bör emellertid försäkra sig om att övriga hänsynsregler i balken tillämpas i verksamheten. Det innebär att när det ska avgöras vad som är bästa möjliga teknik bör bedömningen även innefatta resultatet för miljön i stort. Hänsynsregeln om vad som är bästa möjliga teknik ska tillämpas tillsammans med skälighetsregeln i 2 kap. 7 § miljöbalken. Det innebär att en avvägning ska göras med särskilt beaktande av risken för miljöpåverkan, nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått, dvs. i vilken grad risken för påverkan kan begränsas, och kostnaderna för sådana

åtgärder. Efter avvägningen kan kraven jämföras med vad som ofta kallas bästa tillgängliga teknik. (prop 1997/98:45 s. 216-218).

Av 2 kap. 3 § andra stycket miljöbalken framgår att försiktighetsmåten i första stycket skall vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Av förarbete framgår att försiktighetsprincipen får till följd att i den mån kunskap saknas om sambandet mellan verksamheten och olägenheten, men det finns skäl att anta att ett samband likväl föreligger, bör bristen på bevisning om orsaksambandet inte frita verksamhetsutövaren från skyldigheten att vidta de åtgärder som skäligen kan krävas. En naturlig följd av försiktighetsprincipen kan sägas vara att bevisbördan kastas om från den som riskerar att drabbas av en olägenhet till den som vidtar en åtgärd som kan antas medföra olägenhet. Bevisbördans placering som sådan bör aldrig kunna bli föremål för någon skälighetsavvägning, däremot hur långt beviskravet sträcker sig. (prop. 1997/98:45 s. 208 ff)

Kraven på lokalisering och bästa möjliga teknik gäller enligt 2 kap. 7 § första stycket miljöbalken i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem. Vid denna bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder.

Mark- och miljööverdomstolen har i ett avgörande rörande fiskodling i så kallade öppna kassar avslagit ansökan med hänvisning till kombinationen av den valda tekniken, osäkerhet angående verksamhetens miljöpåverkan och de valda lokaliseringarna, se t.ex. MÖD 2017:22.

Vattenfall har åberopat rapporterna *Coleman J.E m.fl. Slutrapport – Vindrein och kraftrein, april 2014*, samt även studierna *Colman m.fl., 2015. High-voltage power lines near wild reindeer calving areas. Eftestøl m.fl., 2015. From high voltage (300 kV) to higher voltage (420 kV) power lines: reindeer avoid construction activities*, och de äldre studierna *Nellemann m.fl., 2001. Winter distribution of wild reindeer in*

relation to power lines, roads and resorts och Vistnes m.fl. 2004. Effects of infrastructure on migration and range use of wild reindeer, till stöd för sin talan.

I samrådshandlingarna finns även bifogat *Naturvårdsverkets rapport 6564, Anna Skarin m.fl. Renar och Vindkraft – studie från anläggningen av två vindkraftparker i Malå sameby, maj 2013.*

Mark och miljödomstolen har tagit del av dessa studier och vad parter och remissinstanser anfört angående forskningsläget och de ovan nämnda studierna. Mark- och miljödomstolens samlade bedömning är att det inte med säkerhet går att säga hur kraftledningen kommer att påverka rennäringen i området. Detta särskilt med bakgrund i befintliga och tillståndsgivna verksamheters eventuella påverkan på rennäringen och den kumulativa effekt som ytterligare markanvändning skulle medföra. Mark- och miljödomstolen konstaterar också att det saknas en mer djupgående analys av de kumulativa effekterna och att det inte har visats att dessa inte innebär en så pass negativ påverkan på rennäringen att koncessionen kan beviljas.

Med hänsyn till den osäkerhet som finns och den försiktighet som då ska råda framstår det inte heller som opåkallat att neka Vattenfall tillstånd med hänvisning till att det finns en annan tillgänglig teknik som skulle innebära en mindre påverkan, både på rennäringen och på naturvärden, än den valda. Mark- och miljödomstolen fäster också vikt vid att remissinstanser såsom Naturvårdsverket, Länsstyrelsen i Västerbotten och Sametinget har framfört att en luftledning inte är bästa möjliga teknik i aktuellt fall. Den ökade kostnaden framstår inte heller som oskälig i förhållande till nyttan.

Mot bakgrund av den valda tekniken, den aktuella lokaliseringen och den osäkerhet kring effekterna som råder instämmer mark- och miljödomstolen därför i Ei:s beslut. Vad Vattenfall i övrigt har anfört föranleder inte något annan bedömning. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (DV427)

Överklagande senast den 21 januari 2018.

Marianne Wikman Ahlberg

Annika Billstein Andersson

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Marianne Wikman Ahlberg, ordförande, och tekniska rådet Annika Billstein Andersson samt de särskilda ledamöterna Carl-Johan Alfthan och Kia Regnér. Föredragande har varit tingsnotarien Katarina Paul.

Skiljaktig mening, se nästa sida

SKILJAKTIG MENING

Tekniska rådet Annika Billstein Andersson och särskilda ledamoten Carl-Johan Alfthan är skiljaktiga och anför följande.

Ansökan om nätkoncessionen omfattar en luftledning som planeras byggas från vindkraftparken Vargträsk, till anslutningspunkt Baksjöberg i Åsele kommun, i direkt närhet till projektområdet för Fäbodbergets vindkraftpark. Båda vindkraftparkerna har lagakraftvunna tillstånd. Energimarknadsinspektionen, Länsstyrelsen och Naturvårdsverket anser att en markkabel är bästa möjliga teknik för aktuell ledning, och anser därför att nätkoncession på grund av den påverkan en luftledning skulle ha på rennäring, landskapsbild och kungsörn, inte ska beviljas. Luftledningen medför en förhållandevis stor miljöpåverkan i ett område som redan är påfrestat och vars orörda karaktär riskerar att gå förlorad. Därför är den extra kostnaden på ca 22 Mkr för en markkabel, motiverad.

Projektområdena för vindkraftparkerna är lokaliserade i öst-västlig riktning. Längst västerut finns den etablerade vindkraftparken Stor-Rotliden, därefter Fäbodberget och ytterligare österut Vargträsk. Luftledningen anläggs från Vargträsk, i området mellan vindkraftparkerna Vargträsk och Fäbodberget, och vidare i omedelbar anslutning till Fäbodbergets projektområde och dras sedan något norrut för att senare ansluta till en befintlig större ledningsgata som går i nord-sydlig riktning. Riksintresseområden för rennäringen finns både norr och söder om dessa vindkraftparker men ingen av parkerna är placerade eller kommer att placeras inom något av dessa riksintresseområden.

Vi gör en annan bedömning av miljöpåverkan och påverkan på rennäringen i området. Vi anser att området är och kommer att bli påverkat av de relativt stora vindkraftparkerna som redan har lagakraftvunna tillstånd. En luftledning med den dragningsområde som anges anser vi inte vara den omständighet som gör att rennäring hotas i området på det sätt som framgår av yttranden i målet. Det faktum att ledningen dras mellan parkerna och i direkt anslutning till Fäbodberget gör att påverkan från luftledningen minimeras. Vi bedömer att den huvudsakliga påverkan på renarna

som vistas i området kommer från uppförandet och driften av vindkraftparkerna och i viss mån även från byggnationen av luftledningen. Luftledningens negativa påverkan på naturvärden och fåglar i området anser vi inte vara så betydande att nätkoncession inte kan beviljas. I huvudsak instämmer vi med sökandes inställning. I en rimlighetsavvägning gör vi bedömningen att den merkostnad som en markkabel medför inte är skälig i förhållande till den miljönytta den skapar för rennäringen, landskapsbilden och kungsörnen, i det här aktuella området. Överklagandet ska därför bifallas och målet ska återförvisas till Energimarknadsinspektionen för fortsatt handläggning.